

SÖZLÜ ÇEVİRİ EĞİTİMİNE BİR YAKLAŞIM

Yrd. Doç. Dr. N. Berrin AKSOY (*)

Dillerarası farklılık, Vinay ve Darbelnet'in (1958) söylediği gibi dil-bilgisel farklılıktan değil, evren ile ilgili farklı algılama biçimlerinden ortaya çıkar. Böylece dil ve evren arasında bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Doğayı ve evreni algılama ve yorumlama biçimimiz dilimizi de şekillendirirken bu dil aracılığı ile düşünce dünyamızı ortaya çıkaran yazılı ve sözlü anlatımlar kullanırız. Sözlü çevirmen açısından dile baktığımızda dilin kendi başına bir sonuç değil, düşüncelerin, duyguların, gerçeklerin ve deneyimlerin iletildiği bir araç olduğunu görürüz. Dilin konuşmacının düşünce dünyasının bir yansıması olduğu gözönüne alındığında, çevirmenin iletiyi tüm anlamları ile kavrayabilmesi için dil ötesine geçmesi gerekir. Sözlü çeviri de iki farklı kültürün, iki farklı düşünce dünyasının arasında kurulan anlam köprüsü özelliğini taşır.

İyi bir sözlü çeviri sadece sözcüklere dayalı olmamalıdır. Bir çevirmende ve çeviri sürecinde bazı niteliklerin bulunması gerekir. Sözlü çevirmen teknik becerisinin yanı sıra konuşmacıyı kültürel ortamı, amacı ve durumu açısından tanımalı, konuşmanın genel ve özel konusunu çok iyi bilmeli, dinleyicilerin kültürel ortamını ve orada bulunma nedenlerini çeviriye başlamadan önce öğrenmiş olmalıdır. Çeviri sürecinin başarılı olması için donanımın kalitesi ve uygunluğu, konuşmacı ve dinleyicilerin oturma düzeni, havalandırma gibi fiziksel koşulların elverişli olması gereklidir.

Geçmişten günümüze ülkemizde çevirmenlerin durumuna baktığımız zaman mesleki eğitim veren Mütercim - Tercümanlık bölümlerinin 1983 yılında kurulmalarına değin, yazılı / sözlü çevirmenlerin kendi kendilerini yetiştirmiş olduklarını görmekteyiz. Çeviri, ister yazılı ister sözlü, konusuna göre diplomatlar, askerler ve diğer alanlarda meslek sahibi olmuş kişilerce ya da çeviri eğitimi görmemiş olan ancak kendini yetiştirmiş filoloji mezunları tarafından devlet dairelerinde ve özel kesimde yürütülmekteydi. Çeviri eğitiminin üniversitelerde başlaması ile birlikte çeviri alanında eğitilmiş kişilerce yapılmaya başlanması ancak bu bölümlerin ilk mezunlarını verdiği 1988 yılından itibaren

* Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü.

gerçekleşmiştir. Mezunların tümünün çeviri alanında çalışmadığı düşünülecek olursa ülkemizde çeviri hizmetlerinin genelde kendisini yetiştirmiş çevirmenlerce yürütüldüğü görülmektedir. Öte yandan Mütercim - Tercümanlık bölümü mezunlarına duyulan gereksinim özel ve resmî kuruluşlarca ve çeviri bürolarınca bölümümüze iletilmesi, ayrıca ÖSYM'de bu bölümlere olan ilgi toplumumuzda çeviri hizmetlerinin bu alanda eğitim görmüş kişilerce yapılmasının arzulanması olarak yorumlanabilir. Bu noktada şu soruları sorabiliriz. Çeviri öğretilir mi? Bu çalışmada sözlü çevirinin ne olduğu, üniversite düzeyinde nasıl öğretilebileceği sorularına cevap verilmeye çalışılmıştır.

Sözlü çeviri eğitimi ve yöntemleri ile ilgili çeşitli uluslararası konferanslarda sunulan bildiriler ve uluslararası kuruluşların yayınladığı dergilerde yer alan makaleler dışında, konu ile ilgili hem bilimsel bir yöntem geliştirmek hem de derste kullanmak için hiç bir kitap bulunmamaktadır.

Bu makalede belirtilen görüşler uygulama ve eğitim alanlarındaki kişisel deneyimler, yurtdışında yapılan gözlem ve araştırmaların ülkemiz ve dilimizin özelliklerine uyarlanarak uygulanması ve mevcut yayınların incelenmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Anadil ve yabancı dil bilgisi çeviri yapabilmek için ön koşuldur. Ancak çeviri eğitiminin temellerinden sadece birini oluşturur. Sözlü çeviri eğitiminin nasıl yapılacağını tartışmadan önce sözlü çeviri ile ne demek istediğimizi ve çeşitlerini tanımlamak yararlı olabilir.

Sözlü çeviri bir konferans ya da toplantıda sözlü olarak sunulan bir iletinin sözlü olarak katılımcıların önünde amaç dile aktarılmasıdır. (Arjona 35). Sözlü çeviri üç şekilde olabilir.

1. Simultane çeviri (Simultaneous interpreting - Konuşmacıyla eşzamanlı çeviri).
2. Ardıl çeviri (Consecutive interpreting - Konuşmanın bir kısmı ya da tümünün ardından yapılan çeviri)
 - a) İkili çeviri (Bilateral interpreting)
 - b) Özel olarak şahısa yapılan çeviri (Liason interpreting)
3. Yazılı metinden sözlü çeviri (sight translation)

Yazılı çeviri ve sözlü çeviri arasında şöyle bir fark vardır. Yazılı çeviri yazılı olarak okunmak amacıyla üretilirken sözlü çeviri sözlü olarak

dinlenmek amacıyla üretilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi yazılı çevirmen ve metin yazarı bilgi açısından, sözlü çevirmen ve konuşmacı da bilgi ve zihinsel faaliyet (akıncılık, hız, hatırlama) açısından eşit ya da yakın düzeyde olmalıdır (Keiser 13).

Sözlü çeviri eğitimine başlarken çeviri bölümü öğrencisinde bulunması gereken temel özellikler şöyle sıralanabilir.

- Zeka
- Özetleme ve düzenleme becerisi
- Tepki süresinin kısıtlılığı
- Bellek
- Sunuş ve görüntünün göze ve kulağa hoş gelmesi
- Ses tonunun düzgünlüğü
- Çok iyi derecede anadil bilgisi
- Çok iyi derecede (birçok) yabancı dil bilgisi

Sözlü çeviri eğitimine başlamadan önce 4 yıllık eğitimin amacına ve yöntemine uygun olarak yürüebilmesi için öğrencilerin yabancı dile hakimiyetleri ve eğitime uygunluk düzeylerinin (aptitude) öğretim elemanı tarafından bilinmesi yararlı olabilir. Çevirmen adayı öğrenci yabancı dilde çalışmaları, yaşamı ve genel ilgi alanları hakkında akıcı bir şekilde konuşabilmelidir. Bu konuşma, öğrencinin düşünme biçimi ve düşüncelerini sunuş şekli hakkında ipuçları da verir. Ayrıca öğrencinin tanışma dersinde yapacağı bu küçük konuşma ses, sunuş, aksan, düşüncelerin mantıksal bir dizi halinde sunulup sunulmadığı konularında da başlangıç aşamasında öğretim elemanının bilgi sahibi olmasını sağlar. Tanışma dersinde öğrencilerler yapılacak kısa bir mülakat da öğrencinin dilbilgisi, yabancı dilde sorulmuş bir soruyu bellekte tutup anlayabilmesi, zihinsel yoğunluğu ve bazı deyim ve atasözlerini anlayıp anlamadığını gösterecek şekilde yönlendirilmelidir. Tanışma dersinde uygulanabilecek bir başka yöntem de öğrenciden yabancı dilde yoğun bilgiler içeren çok kısa bir konuşmayı dikkatle dinleyerek sözlü olarak - not tutmadan - aklında kalanları aktarması olabilir. Böylece öğrencide temel olarak bulunması beklenen bellek gücü, anafikri bulma çabukluğu, konuşmanın ana hatlarını aktarabilme gibi alanlarda becerisi ve yeteneği hakkında öğretim elemanı aydınlatılabilir. Bu veriler bir bütün haline getirilip eğitim programının

o grup için ve tüm eğitim yöntemi açısından düzenlenmesi ve gözden geçirilmesine katkıda bulunur.

Sözlü çevirmen adayı öğrencilerde temel olarak bulunması istenen ve beklenen bu niteliklerden sonra, eğitimin kaliteli ve uygun bir biçimde yürütülebilmesi için araç - gereçlerin neler olması gerektiği saptanmalıdır.

Sözlü çeviri eğitiminde öğrencilerin araştırma yapmalarını sağlayacak zengin ve bol olanaklı bir kütüphane gereklidir. Öğrenciler konular ile ilgili ön hazırlık yapabilmek için kesinlikle çevirmeleri istenen konuyu önceden bilmeli ve bu konu hakkında kütüphane araştırması yapmalıdır.

Sözlü çeviri eğitimi konuların çeşitliliği ve derinliği açısından çok kapsamlı bir çalışma alanı gerektirmektedir. Konu başlıkları haftalara bölünmüş olarak öğrenciye önceden duyurulmalı ve öğrenci üniversite içinde ve dışında bu konular hakkında araştırma yapacak zamana ve olanaklara sahip olmalıdır.

Mütercim - Tercümanlık bölümü öğrencileri sözlük kullanmada ustalaşmış öğrencilerdir. Teknik konularda piyasada bulunan genel kapsamlı bir sözlük de bazen işe yaracağı gibi, meslek örgütlerince hazırlanan sözlüklerin kullanılması tercih edilmelidir.

Sözlü çeviri eğitimi şu konu başlıklarını içermelidir.

- Tıp (Genel)
- Tıp uzmanlık alanları (Nöroloji, Dermatoloji, Üroloji v. b.)
- Biyoloji
- Çevre Bilimleri
- Kimya / Petrokimya
- Eczacılık
- Bilgisayar Bilimleri
- Sanayi
- Askerlik
- Enerji Kaynakları / Fizik
- Mühendislik

- İstatistik
- Sosyal Bilimler (Sosyoloji, Psikoloji v.b.)
- Uluslararası İlişkiler
- Politika
- Ekonomi
- Maliye / Bankacılık
- Hukuk
- Uluslararası Hukuk
- Bütçe ve Muhasebe
- Uluslararası ve ticari Müzakereler
- Karşılaştırmalı Hukuk
- Edebiyat / Sanat Dalları

Tüm bu konu başlıkları dersin türüne göre (simultane, ardıl, yazılı metinden sözlü çeviri gibi) en az birkaç kez kullanılmalıdır. Konular yalnızca çeviri uygulamaları açısından değil, öğrenciye bu alanlarda temel bilgi kazandıracak biçimde kullanılmalıdır. Dolayısıyla eğitim dillerinin tümünde bu kaynaklar bulunmalıdır. Mütercim - Tercümanlık bölümü öğrencileri mezuniyet öncesinde ya da sonrasında derste topladıkları işlenmiş kaynakları arşiv haline getirerek meslek yaşamlarında kullanmaktadırlar.

Yukarıda sayılan konular kitaplardan seçilebileceği gibi, dergi ve gazetelerden de alınarak sözlü çeviri derslerinde konuşma haline getirilerek kullanılabilir. Ayrıca çeşitli resmi, özel ve uluslararası kuruluşlardan sağlanacak konuşma kasetleri, metinleri ve video bantı kayıtları derslerde kullanılabilir.

Mütercim - Tercümanlık bölümlerinde çeviri eğitiminin amacı sadece çeviri yapma tekniğini öğretmek ve becerisini kazandırmak değil, piyasada çeviri gereksinimi duyulan tüm konular hakkında öğrencileri olabildiğince bilgi sahibi yapmak ve çeviri yapmaları gerektiğinde çevirinin konusu hakkında nasıl bilgi edinebilecekleri ile ilgili yöntemleri ve alışkanlıkları da kazandırmaktır. Çevirmen aday öğrencilerin sürekli genel kültürlerini ve konular ile ilgili bilgilerini artırmaları, tazelemeleri gerekmektedir. Okuma ve araştırma çalışmaları, çalışma dillerinde olduğu zaman öğrencinin dilde ustalaşması da sağlanacaktır.

Sözlü çeviri derslerinde derste kullanılacak kaynaklar kesinlikle konuşma metinleri, (yazılı metinlerden konuşma haline getirilmiş olabilir), konuşma kayıtları veya gerçek bir konuşmacı olmalıdır. Yazılı metinden sözlü çeviri dersleri dışında, yazılı metinler derste kullanılmamalıdır. Yazılı metinler konuşma haline getirilmeden simultane ve ardıl çeviri derslerinde kullanılamaz. Yazılı metinler okunmak amacıyla yazılır oysa ki konuşmalar dinlenmek amacıyla yapılır. Dinleme ve konuşmaya dayalı sözlü çeviri derslerinde okunmak için yazılan metinlerin yapısı, yoğunluğu, düşüncelerin düzenlenip sunulduğu, dili ve biçimi sözlü çeviride kullanmak için uygun değildir.

Sözlü çeviri ortamında sıklıkla şema, resim ve grafik kullanılmaktadır. Simultane ve ardıl çeviri derslerinde de bunlara yer verilmesi, öğrencilerin bunlarla karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiği hakkında hazırlıklı olmalarını sağlar.

Sözlü çeviri alıştırmalarında kullanılan konuşmaların ve kayıtların doğru ve düzgün olması gerekmektedir. Bunun yanısıra öğrenciyi bozuk bir aksan, kötü ve anlaşılmaz ve konuşma ve düzensiz sunuşlara hazırlamak ve alıştırmak için alıştırmalar bu tür konuşmaları da içermelidir.

Müretim - Tercümanlık bölümlerinde eğitim yazılı ve sözlü çeviri çalışmaları için kuram ve uygulama olarak ikiye ayrılmıştır. Kuram ve uygulama çalışmaları da kendi içinde farklı aşamaları içerir. Amaç, öğrencinin eğitiminde bütünleşmiş bir yaklaşım elde etmektir. Kuram ve uygulama çalışmaları birbirlerini tamamlamakta ve bir bütün olarak öğrencinin eğitim programını oluşturmaktadır. Kuram dersleri genelde öğrencinin yabancı dilde ustalaşmasını sağlamak amacıyla İngilizce olarak yürütülmektedir. Kuram içeren çekirdek dersler uygulama alanına geçiş ya da giriş niteliğinde olup öğrenciyi uygulamaya hazırlamak amacıyla tasarlanmıştır (Keiser 12 - 13).

İki dilde yürütülen uygulama dersleri konulara ve araştırmalarına göre haftalara bölünmüştür. Uygulama dersleri şu dersleri içerir :

- Simultane çeviriye giriş
- Ardıl çeviriye giriş
- Simultane çeviri
- Ardıl çeviri

- Simultane konferans çevirisi

- Yazılı metinden sözlü çeviri

Dönemlere bölünmüş olarak yürütülen bu derslerde giriş dersleri tamamlandıktan sonra ve öğrenciler alıştırmaya ve çalışma alanlarında ilerledikçe, alıştırmalar ve konular giderek ağırlaşmalıdır.

Uygulama dersleri aşağıda belirtilen şekilde yönlendirilmelidir (Arjona 36).

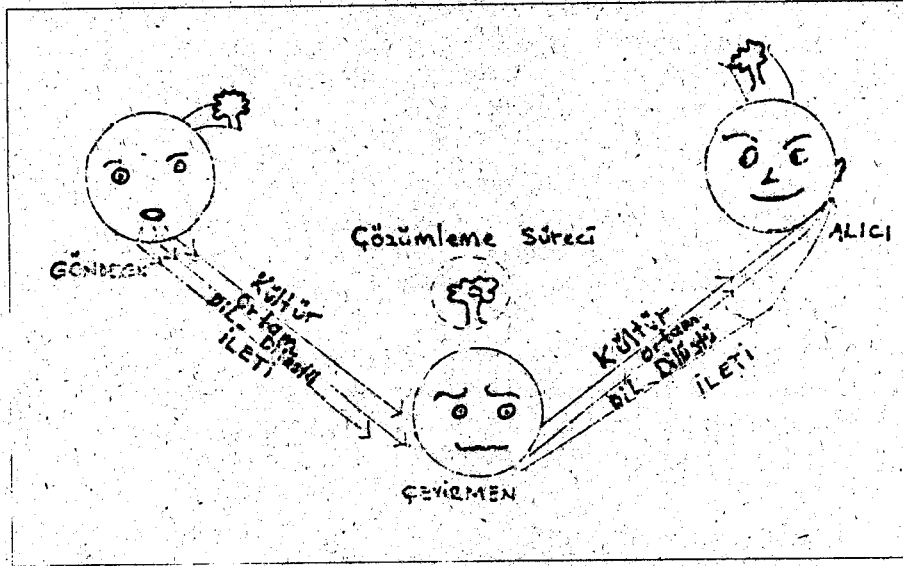
1. Dil ve çeviri laboratuvarlarında denetimli çalışma
2. Alıştırma içeren denetimli grup ve atölye çalışmaları
3. Sınıf dışı uygulama ve alıştırmaya ödevleri
4. Önceden programlanmış konferans veya toplantılarda denetimli alan çalışmaları.

Sözlü çeviri eğitimi öğrencinin aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda alıştırmalar yapmasına yönelik olmalıdır.

1. Dilbilimde kullanılan Konuşma Zinciri'ni (speech chain) çeviri sürecinde kişiler ve kültürlerarası iletişim için kullanabilme.
2. Farklı alanlarda yer alan kavram ve ilkeler, zaman, anlamsal örtüşme, dil düzeyi, bölgesel lehçeler gibi unsurları gerçek çeviri ortamında araç ve yöntem olarak kullanabilme.
3. İletiyi kavrayıp ve yakalayıp gerektiğinde dilbilimsel esneklik, yerdeğiştirme, açıklama ve yeniden düzenleme gibi unsurlar sayesinde diğer dilde doğru olarak yeniden üretebilme.
4. Öğrenilen kuramsal ilke ve teknikleri, uygulama ile çeviri ortamında bütünleştirerek iletiyi bir fiziksel ortamda anlaşılır ve eksiksiz bir biçimde diğer dile aktarabilme ve dinleyicileri görsel-ışitsel olarak tatmin edebilme (Arjona 36 - 37).

Çeviri süreci, çevirmenin de bir parçası olduğu kültürel ve dilbilimsel faktörler arasındaki karmaşık bir alışverişi tanımlar. Monterey Yabancı Dil Çalışmaları Enstitüsünden Etelvía Arjona bu zinciri şu şema ile gösterir (37) :

Konuşma zinciri ve çeviri süreci

Bu şemada gönderen (konuşmacı), çevirmen (çözümleyici / işleyen / yürüten) ve alıcı (dinleyen) yer almaktadır. Çevirmen üç boyutlu bir yetiye sahiptir. Kültürel ve dilbilimsel çözümleme yetisi, gönderenin iletisini duyar duymaz verilen bilginin işletilmesi yetisi ve kültürlerarası yürütücü yetisi çevirmende aynı anda bulunmaktadır. Çevirmen aldığı bilgiyi anlama işleminden geçirdikten sonra iletiyi alıcı kültür ve dile göre anlam taşıyan dilbilimsel ve dilüstü semboller ve kodlar haline getirir. Ancak anlama / çözümleme işleminde çevirmen öncelikle, konuşmacının kültürünün ve dilinin karmaşık bir sözel, sözel olmayan ve psiko - kültürel ortamında oluşan iletiyi bir bütün olarak ele almak zorundadır.

İletişim ediminin tüm unsurları birbirini etkiler. Kültür unsuru, iletişim ediminin kabul edilebilir ve anlamlı yönünü oluşturur. Belirli bir ortam için kullanılan iletişim yöntemi kültür ortamınca yönlendirilir. "İletişim iki veya daha fazla kişi arasında mı gerçekleşir, resmi ya da gayri resmi midir, belirli bir zaman ve yerde mi oluşmaktadır?" sorularının cevabı iletişimin yapıldığı kültür ortamı ile ilişkilidir. İletişim konuşmacı ile başlar. O halde çözümleyen olarak çevirmen duyduğu sözcükleri toparlamanın ötesinde iletiyi gönderenin aslında ne demek istediğine karar vermelidir. Çevirmen, sözcüklerin ardındaki anlamları

yakalayabilmeli, duyduğu iletinin özünü nasıl elde edebileceğini hemen kavrayabilmelidir. İletinin özgün anlamını yeniden üretmeye çalışmalı, aynı zamanda iletiyi tem iletisinin bir parçası olarak sunabilmelidir. Bunun sonucunda çevirmenin karşı karşıya olduğu sorun doğruluk, esneklik ve uyarlamayı gerçekleştirebilmektir. Aynı zamanda çevirmen üç kültürlü (konuşmacının - kendisinin - dinleyicinin) bu süreç içinde kesinlikle tarafsız kalmaya özen göstermelidir.

Çeviri sürecinin yukarıda anlatılan şekilde oluşması sözlü çevirinin ancak ciddi, ağır ve düzenli bir çalışma sonucu öğrenebileceğini göstermektedir. Çeviri süreci, kişinin eğitim süresince kazanabileceği becerileri içerir. Bu becerilerin nasıl kazanılacağına ilişkin yöntemleri ve ilkeleri saptamak yararlı olabilir.

Sözlü çeviri eğitimi, sözlü çeviriyi oluşturan temel olarak üç çeviri yönteminden oluşur. Bu yöntemler ayrı ayrı ders olarak Mütercim - Tercümanlık bölümünde verilmektedir. İlk olarak yazılı metinden sözlü çeviri yöntemi ile başlayabiliriz.

Yazılı Metinden Sözlü Çeviri :

Öğrencide bulunması gereken temel nitelikler :

- a) Dilde üstün bir akıcılık ve bilgi.
- b) Topluluk karşısında konuşma kalitesi, duruş, sunuş ve ses tonu.
- c) Hız.
- d) Açıklık ve netlik.

Öğrenciden geliştirmesi beklenen beceriler :

- a) Çabuk bir göz gezdirmeye tüm metnin yapısını ve tek tek cümleleri çözümleyebilme.
- b) Nereden ve nasıl başlayacağı konusunda çabuk karar verebilme.
- c) Kaynak dil bilgisine sadık kalarak, ancak iletiyi gözardı etmeden çevirebilme.
- d) Kaynak dildeki en az anlamlı birimleri amaç dilde tüm bir cümle

halinde çevirebilme ve bunu gerçekleştirirken ileti üzerine yoğunlaşmış özgün dilbilgisel yapıyı gözardı edebilme.

- e) Noktalar, cümlecikler ve / veya şemalarda verilen bilgiyi anlayabilme ve bu bilgiyi kaynak dile cümleler halinde aktarabilme.
- f) Sesin yüksekliğini ve netliğini ayarlayabilme.

Kaynaklar :

Çevrilecek metinler biçimleri açısından dört çeşit olmalıdır.

1. Konferans konuşmaları olarak hazırlanmış, cümleler içeren metinler.
 - a) Basit dilbilgisi ile yazılmış metinler.
 - b) Karmaşık dilbilgisi ile yazılmış metinler
 - c) Elde yazılmış metinler
 - d) Yanlış dilbilgisiyle yazılmış metinler (bir Almanın yazdığı İngilizce bir metin).
2. Konferans konuşmalarında bir tepegözün eşlik edeceği metinler.
3. Hukuki konular içeren ve konferans sırasında göndermelerin yapılacağı alıntılarının bulunduğu metinler.
4. Cümleler halinde hazırlanmış olup, cümlecikler, kalıplar ve şemaların desteklediği, tanımlama, sorgulama gibi değişik biçimlerin kullanıldığı, yer yer resimlerle desteklenen teknik metinler.

Önerilen Yöntem:

1. Metinlerin yapılarının ve içeriğinin incelenmesi. Cümle ve paragraflarda ana fikrin saptanması ve ayrıntıların ayıklanması.
2. Öğrencilerin evde hazırladığı bir konuşma metninin sınıfta tam olarak okunarak çevrilmesi. Bu alıştırmayı öğrenciyi ilk baştan hızlı çeviri yapmaya ve hazırlıklı olmadıkları metinlerle uğraşmaya alıştırmak. Bu alıştırmada diğer öğrencilere metnin konusu

önceden verilmeyebilir. Umulmadık şeylere hazırlıklı olma çevirmenin mesleğinin bir parçasıdır.

3. Öğretim elemanının hazırladığı konuşma metninin konusunun önceden tartışılıp sınıfta çevrilmesi. Metinler basit ve kısıdan başlayıp zamanla ağırlaşır. Çevrilecek metnin ayrıntılı olarak sınıfta tartışılması, kavram ve sözcüklerin açıklanması gerekir.

Uygulamada, öğrencinin bir konuşmacı gibi sınıfa dönük olarak kürsüden konuşması önemlidir. Bu şekilde öğrenci kürsü korkusunu ve heyecanını yener. Öğrencinin ediminin videoyla kaydedilip ileride izlenerek eleştirilmesi olumlu yaklaşımla yapıldığı sürece yararlı olabilir.

Ardıl Çeviri :

Ardıl çeviri tüm sözlü çevirilerin temelini oluşturur. İşverenlerin tümü sözlü çevirmenlerle yaptıkları görüşmelerde önce ardıl çeviri becerilerini sınarlar. Ardıl çeviri taslak komisyonlarında, hukuki müzakerelerle, üst düzey siyasi görüşmelerde günümüzde sıklıkla kullanılmaktadır. Ayrıca bazı durumlarda simultane çeviri cihazlarında olabilecek bir aksaklık anında çevirmenden ardıl çeviri yapması beklenebilir.

Öğrencide bulunması gereken temel nitelikler :

- Aynı anda iki işi yapabilme becerisi (Dinleme - not alma)
- Dinlenen bir konuşmanın ana fikrini bulabilme
- Yabancı dilde yapılan bir konuşmayı ana hatları ile anlayabilme.
- Düzgün ve akıcı konuşma
- Kusursuz bir anadil ve yabancı dil bilgisi
- Ses tonu ve tertipli bir görünüm

Öğrenciden geliştirilmesi beklenen beceriler :

- Düzgün ve hızlı bir şekilde not tutabilme
- Bir konuşmayı ana hatlarıyla ve iletili ile yakalayabilip aynı anda notunu tutabilme
- Sözcükler üzerine değil, anlam üzerine yoğunlaşabilme

- Kısa ve uzun dönem belleğini kullanabilme (Gile 16 - 17).
- Bir konuşmayı anahatları ve iletinin anlamı üzerine yoğunlaşarak not edebilme ve bu notlar aracılığı ile özgün konuşmayı dinleyicilere eksiksiz, doğru ve anlaşılır bir şekilde hızla diğer dilde aktarabilme.

Kaynaklar :

1. Düzgün cümlelerden oluşan konuşma kayıtları ve metinler.
 - a) Basit dilbilgisi yapısına sahip tek bir biçimde sunulan anlaşılır kayıt ve metinler.
 - b) Karmaşık dilbilgisi yapısına sahip, farklı biçimlerde teknik terminoloji, tepegöz ve slayt kullanılan konuşma metinleri
 - c) Konuşmacının görülmediği, sadece sesinin duyulduğu bant ve video kayıtları.
2. Yarım, bitmemiş ve bozuk cümlelerden, yanlış ve anlaşılmaz dilbilgisel yapılardan oluşan kayıtlar ve metinler
3. Konuşma dili anadili olmayan kişilerin konuşmalarını içeren kayıtlar

Önerilen Yöntem :

Ardıl çeviri alıştırmaları temelde üç aşamadan oluşur.

1. Bellek alıştırmaları :

- a) Öğrencilerden hiç not tutmadan anadilde ve yabancı dilde kısa konuşmaları dinleyerek ardından konuşmayı sözel olarak aynı dilde aktarmaları beklenir. Bellek alıştırmaları iletinin gerekli unsurları üzerinde yoğunlaşmayı sağlar. Aynı zamanda öğrenci özgün iletiyi çözümlenmeye ve ana hatlarını aklında tutmaya alışır. Öğretim elemanı bu alıştırma sayesinde her öğrencinin zihninin nasıl işlediği konusunda bilgi sahibi olabilir. Bu aşamanın başında tüm sınıf araçları doğal olmalı, resmi ve ağır, yoğun içerikli konuşmalar kullanılmamalıdır. Konuşmalar giderek ağırlaşabilir.
- b) İkinci aşamada öğrenciden dinlediği konuşmayı, konuşmanın ardından belleğinde kaldığı kadarıyla not etmeleri istenir. Bu noktada konuşmanın hızının normal konuşma hızı olması çok

önemlidir. Ağır konuşma öğrenciyi anlam üzerinde değil, sözcükler üzerinde yoğunlaştığı için önerilmez.

- c) Üçüncü aşamada öğrenciden biçimsel esnekliklerini artırmak amacıyla tuttukları notları farklı aktarmaları ister. Henüz bu aşamaların hiç birinde öğrenciden çeviri yapması istenmez. Öğrenciler az ve öz not tutmaya özendirilmelidir.

Bu noktada, ikinci araştırma yöntemine geçmeden önce ardıl çevirinin önemli bir unsurunu oluşturan ve ayrı bir ders olarak verilmesi gereken not tutma üzerinde durulabilir.

Notlar, iletiyi aktaran semboller olduğu için hangi dilde tutulduğu önemli değildir (Longley 49 - 50). Çevirmenler belleklerinde sözcükleri değil, anlamları tutmalıdır. Sözcükler, eğer başlı başına anlam içeriyorsa bellekte tutulmalıdır (tarih, yer, isim v. b.). Genelde öğrenciler ve çevirmenler ana dillerinde not tutarlar çünkü anlam üzerine yoğunlaşmaları dilbilimsel yapıları unutmamalarını ya da ikinci plana itmelerini sağlar. Evrensel bir not tutma sistemi bulunmamaktadır. Öğrenme ve düşünmenin farklı biçimleri olduğu gibi not tutmanın da farklı biçimleri vardır. Uzun not tutma istenmez çünkü ardıl çeviri genel bir kural olarak özgün konuşmadan uzun değil, kısa olmalıdır.

Ardıl çevirmeler için konuşmalardaki tüm bilgileri yakalamanın yolu anlam üzerine yoğunlaşmaktır. Sadece sözcüklere dayalı bir not tutma sistemi sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmaya yönlendirir ki bu da istenen bir durum değildir.

Not tutmanın ilkeleri Herbert (1952), Rozan (1956) ve Van Hoff (1962) tarafından belirlenmiştir (Henderson 107 - 112). Bu ilkeler şunlardır :

1. Sözcüklerin değil anlamların aktarılması
2. Kısaltmalara başvurulması (örneğin, İngiltere için 'UK' veya 'GB', 'onaylandı' gibi bir yüklem için 'O.K.', olumsuz bir yüklem için 'NO', ya da öğrenci Türkçe olarak not tutuyorsa 'Avrupa Topuluğu' için 'AB', 'Amerika Birleşik Devletleri' için 'ABD')
3. Bağlaçların sembollerle ya da kısaltılarak gösterilmesi (therefore için (..))
4. Olumsuzluk için kısaltma kullanılması. (olumsuz yüklem için 'NO' şeklinde bir işaret kullanılabilir)
5. Vurgulamalarda çizgi kullanılması. (' çok önemli' gibi bir söz-

cükteki vurgu 'önml' şeklinde, 'çok iyidir' gibi bir sözcükte 'OK' şeklinde gösterilebilir).

6. Notların dikey bir yöntemle tutulması. Rozan'ın notların dikey bir yöntemle tutulmasını önermesinin nedeni tutulan notun en az yer tutacak şekilde düzenlenmesini ve kolaylıkla okunmasını sağlamaktır. Notun tutulacağı bloknot sayfaları dikey olarak ortadan ikiye bölünmeli ve notlar dikey giden bir şekilde tutulmalıdır.
7. Her bir cümlenin altına çizgi çizerek kapama. Bu yöntemle amaç, cümlelerin ve fikirlerin birbirine karışmalarını önlemektir.

Not tutma alıştırmaları bu ilkeler doğrultusunda yapıldığında ardıl çeviri alıştırmalarının başarıyla yürütülmesine büyük katkı sağlar.

- 2) Notların çözümlenmesi aşaması. Bu aşamada notlar yüksek sesle ve dinleyicilerin karşısında diğer dilde okunur. Bu yöntem öğrencinin iletinin özgün yapısından biçimsel olarak uzaklaşmasını, amaç dilde biçimsel esneklik kazanmasını sağlar. Bu aşamada öğrenciden sadece notlarını okuması, bellekte depoladığı bilgileri kullanması istenir.
- 3) Ardıl çeviri. Bu aşamada öğrenciden notları ve belleği yardımıyla özgün konuşmayı anahtarlar ve detaylar çerçevesinde amaç dile aktarması beklenir. Başlangıç olarak biçim, biçem ve yoğunluk açısından hafif ve kısa konuşmalar kullanılırken, derste gösterilen ilerlemeye göre giderek konuşmalar ağırlaşmalıdır.

Ardıl çeviri derslerinde kişiye yapılan özel çeviri ve ikili görüşme çevirileri için de alıştırmalar yapılmalıdır. Kişiye yapılan özel çevirilerde genelde not tutulmaz. Ancak uzun bir konuşmanın çevrilmesi istendiğinde not tutulabilir. Kişiye yapılan özel çeviri için uygulanacak yöntem sınıfta bu ortamı yaratmaya çalışmak olabilir. Oldukça eğlendirici olan bu alıştırmada bir öğrenciden bir arkadaşına gördüğü resimleri amaç dilde anlatması, alıcı - satıcı oyunu sınıfta canlandırılarak öğrencinin arkadaşının garsonla anlaşmasını sağlaması gibi ortamlarda çeviri yapması istenebilir.

İkili görüşme çevirileri daha dar bir ortamda ancak daha uzun süreli olarak gerçekleştirilebilir. Öğrenci uzun süre yoğunluk isteyen bir çalışma temposuna hazırlanmalıdır. Not tutma yöntemi ikili görüşme çevirilerinde ciddiyet ve hata meydana gelmemesi açısından çok yararlıdır.

İkili görüşme çevirileri eğitiminde şu yöntem önerilebilir. Öğrenci birbirinin dilini konuşmayan iki meslektaşı canlandıran iki arkadaşının arasına oturarak sırayla, cümle cümle konuşmaların notunu tutarak çevirisini gerçekleştirir. İkili görüşme çevirilerinde genellikle konuşmacılar en fazla üç cümlede bir susup çeviri yapılmasını beklerler. Çevirmen / öğrenci çevirisini yapmadan önce rahatlıkla kaçırıldığı noktaları konuşmacıya sorabilir. İkili görüşme çevirileri genellikle üst düzey görüşmeciler arasında yürütüldüğü için iletinin doğru olarak algılanması, isim, sayı, yer gibi noktaların hatasız olarak not edilip aktarılması gerekir.

Simultane Çeviri

Simultane çeviri eğitiminde öğrenciler aynı anda hem dinleme hem konuşma edimine hazırlanmalıdır.

Simultane çeviri eğitimi görececek öğrencilerle temel olarak şu nitelikler bulunmalıdır.

- Kusursuz bir anadil ve yabancı dilbilgisi.
- Zeka, çabukluk, esneklik (Alexieva 1).
- Aynı anda iki işi yapabilme.
- Kapalı bir ortamda uzun süre kalabilme.
- Düzgün bir konuşma.

Öğrenciden geliştirmesi beklenen beceriler :

- Aynı anda hem dinleyip hem çeviri yapabilme
- Düzgün ve kusursuz konuşma
- Konuşmanın iletisini eksiksiz ve düzgün bir şekilde diğer dile aktarma
- Kabin içi davranış disiplini

Kullanılacak Kaynaklar :

Simultane çeviri alıştırmalarında kullanılacak kaynaklar bant ve video kayıtları, konuşma metinleri ve canlı konuşmacılardan oluşmaktadır.

1. Bant ve video kayıtları.

Bant ve video kayıtları gerçek konferans kayıtları olmalı ve kabinlerden kusursuz bir şekilde görünüp dinlenebilmelidir. Bant ve video kayıtları için ülkemizde ABT, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Dışişleri Bakanlığı arşivlerinden yararlanılabilir.

2. Konuşma Metinleri.

- a) Cümlelerden oluşan, biçim, biçem ve yoğunluk açısından anlaşılır ve kısa metinler.
- b) Cümlelerden oluşan ancak şema, sayı ve tablo içeren, biçim ve biçem açısından karmaşık, çeşitli ve yoğun olan uzun metinler.
- c) Yanlış dilbilgisi içeren, deyimler, atasözlerinin sıklıkla yer aldığı, hatalı olarak kaleme alınmış, anlaşılmaz metinler.

Simultane çeviri alıştırmaları, ardıl çeviri alıştırmalarında olduğu gibi, duyulan bir konuşmayı zihinde anlama - çözümleme işleminden geçirip iletici yakalama ve başka dilde yeniden söyleme sürecini içerir. Bu sürecin aşamaları iletinin doğru olarak algılanıp amaç dile hızla ve doğru olarak aktarılmasına yöneliktir.

Önerilen Yöntem

Simultane çeviri eğitimi şu aşamaları içermelidir.

I - Giriş alıştırmaları

1. Kabin kullanma
2. Dinlenme
3. Okuma
4. Gölgeleme
5. Özetleme
6. Tahmin

II - Simultane çeviri alıştırmaları

I - Giriş Alıştırmaları

1. Kabin Kullanma :

Öğretim elemanı öğrencinin çalışma kabin ve konferans salonu olduğunu gözönüne alarak öğrenciyi ilk aşamada kabin ortamına ve

kabinde konuşmaya hazırlanmalıdır. Simultane çeviri dersi başında öğrencilerin simultane çeviri yapılan ortamlarda izleyici olarak bulunmalarını sağlamak olumlu bir yöntem olabilir. Simultane çevirmen kabini ve konferans salonunun düzenini çok iyi tanımalıdır. Kabin ile ilgili öğrencinin öğrenmesi gereken kurallar şunlardır (Weber 39-40) :

- a) Mikrofon düğmesi çeviri yapılırken açık, çeviri yapılmazken mutlaka kapalı konumda olmalıdır.
- b) Çevirmen 'röle' kanalının nasıl çalıştığını mutlaka denemelidir. Çevirmen 'röle' kanalı aracılığıyla başka dile çeviri yapan arkadaşını dinleyebilir. Çevirmen, kulaklığında konuşmacının sesini aktaran kanalda bir arıza olduğunda 'röle' kanalını dinleyerek kendi çevirisine devam edebilir. Unutmamak gerekir ki günümüzde sözlü çevirmen en az iki dili çeviri yapabilecek düzeyde bilmelidir.

2. Dinleme Alıştırmaları :

Bu aşamada öğrenciler öğretim elemanının ya da bir konuşmacının okuduğu bir konuşma metnini yabancı dilde sadece dinlemelidir. Konuşmanın yapısı ve yoğunluğu hafif olmalıdır. Konuşma, öğrencilerin iyi tanıdığı bir ses ve aksanın sahibi tarafından okunursa çok daha yararlı olabilir. Bu alıştırmaların amacı öğrenciyi mikrofondan gelen bir sesi dinlemeye ve kabin ortamına hazırlamaktır. Ancak bu alıştırma 1 ders saatini geçmemelidir.

3. Okuma Alıştırmaları :

- a) Öğrenciler, mikrofonu yabancı dildeki bir konuşma alıntısını, kısa bir konuşmayı ya da ayrı ayrı cümleleri okumalıdır. Okunan kaynağın içinde telafuz edilmesi güç sözcükler, uzun ve karışık rakamlar, kısaltmalar, teknik terminoloji bulunmalıdır. Bu alıştırma öğrenci tarafından aynı zamanda kasete kaydedilmelidir.
- b) Öğrenciler kayıt yaptıkları bu konuşmayı kulaklıktan dinleyerek mikrofon kullanmalarını, aksanlarını, vurgularını, ses tonlarını ve okuması güç unsurları nasıl okuduklarını eleştirmelidir. Kayıtlar öğretim elemanınca da dinlenip eleştirilmelidir.

4. Gölgeleme Alıştırmaları :

Bu aşamada öğrenciden duyduklarını simuitane olarak aynı dilde tekrarlamaları istenir. Gölgeleme alıştırmaları şu aşamaları içermelidir.:

- a) Ardıl Gölgeleme : Öğrenci duyduğu cümleyi yarım cümle bekleyerek tekrarlamaya başlar.
- b) Anında Gölgeleme : Öğrenci konuşmacı ile aynı anda tekrarlamaya başlar. Gölgeleme alıştırmalarını sayıları baştan sona ve sondan başa giderek tekrarlama alıştırmaları da eklenebilir. Ancak gölgeleme alıştırmaları 2 ders saatini geçmemelidir. Bu alıştırmalar sözcüğu sözcüğüne bir tekrarı gerektirip öğrencinin anlam ya da ileti üzerine değil sözcükler üzerine yoğunlaşmasına neden olur.

5. Özetleme Alıştırmaları :

- a) Bu aşamada ilk olarak öğrenciden önce dinledikleri cümleleri sonra paragrafları aynı dilde özetlemeleri istenir. Bu alıştırmada cümlenin içindeki ana fikrinin özetlenmesi ve özne, yüklem ve tümlecin cümlede yer alıp almadığu öğretim elemanınca denetlenmelidir.
- b) Yukarıdaki aşamanın ardından daha uzun ve karmaşık cümleleri içeren konuşmaların kulaklıktan dinleyerek özetlenmesine geçilir. Öğrenciler, uzun ve karmaşık cümleleri parçalayıp kısa cümleler haline getirmeye özendirilmelidir. Öğrencinin kendi biçimsel ve biçimsel esnekliğini geliştirmesi açısından parçalama alıştırması oldukça önemlidir. Parçalama alıştırmasında sözcükler değil, anlam üzerine yoğunlaşma ilkesi gözardı edilmemelidir.

6. Tahmin Alıştırmalı :

Bu alıştırmada öğrenciden konuşmacı ve konuşma ile ilgili şu tahminlerde bulunması istenir.

- a) Konuşmacı ile ilgili tahmin :

- Konuşmacı kimdir?

- Milliyeti nedir?
- Hangi kültürel ortama aittir?
- Konferans beklentisi nedir?
- Müzakerelerde hükümetinin / grubunun yeri nedir?
- Kişisel görüşleri nedir?
- Söyledikleri bir anlam ifade etmekte midir?
- Çevirmen konuşmacının demek istediklerini gerçekten diye bildiğine inanmakta mıdır?
- Eğer değilse nedenlerini sayın
- Konuşmacı özellikle konuyu gölgelemeye mi çalışmaktadır?
- Konuşmacı tehtidkar ve küstah bir biçimde mi, yoksa saygılı ve sakin bir biçimde mi konuşmaktadır?
- Ses tonu, mimikleri ve hareketleri ne gibi anlamlar ifade etmektedir?

Tahmin alıştırmaları genellikle video kaydının izlenmesi ya da canlı bir konuşmacının dinlenmesinin ardından yapılabilir (Namy 32). Sözlü çevirmen için konuşmacının kimliğini tanımak, amacını anlamak, ilettili gönderme biçimini kavrayarak ilettili doğru olarak aktarabilmek çok önemlidir. Bir dildeki biçim diğer dile olduğu gibi aktarıldığında küçük ayrımlarını yitirebilir. Şaka yollu söylenen önemsiz bir nokta önemsiz bir nokta önemli bir duruma dönüşebilir. Bu yüzden çevirmen konuşmanın biçimini çok iyi anlayarak amaç dilde eşdeğer biçim yaratabilmelidir. Tahmin alıştırması 3 - 4 ders saati sürebilir.

- b) Konuşmanın içeriği ile ilgili tahmin öğrencilerden dinledikleri bir cümlede, cümlenin kapsamına göre eksik unsurları tahmin edip boşlukları doldurması istenir. Örneğin yüklem, öznenin ya da bir ismin boş bırakıldığı cümleleri içeren konuşma öğrenciye dinletilir ve boşlukları doldurması istenir. Bir başka yöntem de, öğrenciden konuşmanın kapsamına göre cümleyi tamamlamasını istemektir.

Birinci dönem süresince yapılan bu alıştırmaların ardından öğrenciler artık çeviri ortamına hazır duruma gelirler. Bu alıştırmalar sürdürülürken ayrıca şu noktalar dikkate alınmalı ve öğretim elemanınca denetlenmelidir :

- Öğrenci kabin davranışlarını geliştirmelidir (gülme, konuşma el

kol hareketleri, cıklet çiğneme, sürekli boğaz temizleme, ağız şapırdatma gibi davranışlar istenmez.)

- Ses tonu ve hız sabit olmalıdır.
- Öğrencilerin her an tetikte olmalarını sağlamak için öğretim elemanı kontrol panelinden alıştırmalar esnasında kimi dinliyor olduğunu ışıklı gösterge aracılığıyla belli etmelidir.
- Çalışmalar kasete alınmalı, öğrenci ve öğretim elemanınca dinlenip ses, hız, doğruluk açısından değerlendirilmelidir.

II - Simultane Çeviri :

Giriş aşamasının ardından simultane çeviri yapma alıştırmaları başlar. Bu alıştırmalar şu noktalardan oluşur :

1. a) Kısa konuşmaların çevrilmesi : Bu alıştırmada öğrenciden üç dakikadan başlayarak en çok altı dakikalık bir konuşmayı sadece banttan dinleyerek çevirmesi istenir. Henüz canlı bir konuşmacının kullanılması sakıncalıdır çünkü bir konuşmacının varlığı öğrencinin görsel yoğunlaşmasını da gerektirebilir.

b) Konuşmacıların kısa konuşmalarının çevrilmesi. Bu alıştırmada öğrenci üç dakikadan altı dakikaya kadar olan bir sürede konuşan konuşmacının hem konuşmasına hem de mimik ve hareketlerine yoğunlaşabilir.

2. a) Banttan dinlenen uzun ve karmaşık konuşmaların çevrilmesi. Bu alıştırma öğrenciyi hiç istenmemesine karşın konuşmacıyı görmediğini sadece sesini duyabildiği bir ortamda uzun konuşmaları kendi becerileri ve öğrendiği yöntemler yardımıyla çevirmeye hazırlar.

b) Canlı konuşmacıların veya video kayıtlarından dinlenen konuşmaların çevrilmesi. Bu alıştırmada şemalar, grafikler, tepegözler kullanılarak öğrenci yorucu ve uzun süren bir çeviri ortamına hazırlanmalıdır.

Simultane çeviri derslerinde alıştırmaların hangi aşaması yapılıyor olursa olsun öğrenci kesinlikle konuşmanın konusu, içeriği ve terminolojisi hakkında ayrıntılı olarak bilgi sahibi olmalıdır. Konuşma ile ilgili bilgiler sınıfta öğretim elemanınca verilebileceği gibi genelde öğrenciden hazırlanıp gelmesi ve konuların sınıfta tartışılması beklenir. Konuşmanın kendisi öğrenciye verilmemelidir.

Öğretim elemanı aynı anda her öğrencinin çevirisini tamamen din-

leyip denetleyemez. Öğrenciler tarafından kasetlere kaydedilen konuşmalar dersin bitiminde öğretim elemanınca dinlenip, değerlendirme öğrenciye yazılı veya sözlü olarak bildirilmelidir. Simultane çeviri eğitimi öğrenci için olduğu kadar öğretim elemanı için de son derece yoğun ve emek isteyen bir iştir. Öğretim elemanı hem sürekli aktif olarak derst yürütmek hem de öğrencileri denetlemek zorundadır. Öğretim elemanı öğrencinin çevirisini konuşma metninin yazılı olarak yapılmış bir çevirisinden izleyerek kontrol etmek yerine, özgün konuşmanın kendisi ile karşılaştırarak kontrol etmelidir. İletinin doğru aktarılması koşuluyla bir çevirinin farklı biçimleri olabilir.

Sözlü çeviri eğitiminin ardından yapılan sınavlarda öğrencilerin şu bilgi ve becerileri sinanmalıdır (Weber 46 - 51) .

- Öğrencinin doğru, açık ve anlaşılır bir biçimde konuşması
- Öğrencinin doğru, yeterli ve anlaşılır bir çeviri sunması
- Öğrencinin genel ve teknik terminoloji bilgisi
- Öğrencinin duruşu, görünümü, ses tonu ve davranışlarının mesleki disipline uygunluğu
- Zorlayıcı durumlarla başa çıkabilme becerisi
- Piyasaya atılmaya karşı duyduğu genel hazırlık ve istek

Sözlü çeviri eğitimi bu çalışmada da vurgulandığı gibi son derece ağır, yorucu ve yer yer sıkıcı, yer yer son derece zevkli ve ilginç bir eğitim döneminden oluşur. Ancak mesleki tatminin özellikle maddi açıdan çok yüksek olduğu bu alan ülkemizde giderek tanınmakta ve ilgi çekmektedir. Bu çalışmada sözlü çeviri eğitimi alanında bir yöntem çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır.

Notlar :

1. Avrupa Birliği Komisyonunda altı aylık çeviri stajım sırasında ve 1986 yılında üç ay süreyle İngiltere'de ki çeşitli üniversitelerde yaptığım gözlemlerden edindiğim bilgilere göre bu temel özellikler sadece Çeviri Bölümleri öğrencilerinde değil, aynı zamanda uluslararası kuruluşların kendi bünyelerinde yürüttükleri sözlü çeviri eğitimi aday seçme sınavlarında da aranır.

2. 1986 yılında Heriot - Watt, Bath, Salford ve Bradford Üniversiteleri Mütercim - Tercümanlık Bölümlerine yaptığım üç ay süreli gözlem amaçlı ziyarette, bu bölümlere alınacak öğrencilere yapılan mü-

lakatlara izleyici olarak katılmışım. Yaptığım gözlemlere göre öğrenciler özel bir mülakatın ardından bölüme kabul edilmekte ve kendilerinden bu çalışmada tanışma dersinde kullanılması önerilen yöntemler çerçevesinde bir edim beklenmektedir. Böylece öğrencinin bölüme kabul edilmeden önce hız, doğru konuşma, beklenmedik güçlüklerle mücadele etme, bellek kapasitesi, anlama gibi açılardan uygunluğu sınanmaktadır. 1988 yılında Avrupa Birliği Komisyonu tarafından Türkiye için düzenlenen Sözlü Çeviri Eğitimi Programına katılacak adayların sınavına jüri üyesi olarak katıldığımda adaylarda benzer temel becerilerin sırandığını gördüm.

KAYNAKÇA

Alexieva, Bistra "Creativity in Simultaneous Interpretation " Babel 36 : 1 . 1 - 6. (1988).

Arjona, Etiliva. "Intercultural Communication and the Training of Interpreters at the Monterey Institute of Foreign Studies" Language Interpretation and Communication. Venice : NATO Publications. 1977. 35 - 43.

Gile, Daniel "The Processing Capacity issue in Conference Interpretation' Babel 37 : 1 15 - 27 (1988).

Handerson, John A. "Note - Taking for Consecutive Interpreting". Babel 22.3. 107 - 114. (1976).

Keiser, Walter. "Selection and Training of Conference Interpreters" Language Interpretation and Communication. Venice : NATO Publications. 1977 . 11 - 24.

Longley, Patricia. "An Integrated Programme for Training Interpreters." Language Interpretation and Communication. Venice : NATO Publications. 1977. 45 - 56.

Namy, Claude. "Reflections on the Training of Simultaneous Interpreters." Language Interpretation and Communication. Venice : NATO Publications. 1977. 25 - 33.

Vinay, J. P. ve Darbelnet, J. *Stylistique Comparee du Francais et de l'Anglais*. Paris : Didier. 1958. 250 - 59.

Weber, Wilhelm K. "Training Translators and Conference Interpreters." *Language in Education*. New Jersey : Prentice Hall Regents. 1984. 1 - 70.